

FORÆLDRE

I

BO VON EYBEN

FORLAGET THOMSON

GadJura

Bo von Eyben

Forældelse I

1. udgave / 1. oplag

© Forlaget Thomson A/S, København 2003

ISBN 87-619-0584-4

Omslag: Axel Surland

Sats og tryk: AKA-Print A/S, Århus

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse af denne bog eller dele af den er ikke tilladt ifølge gældende dansk lov om ophavsret. Alle rettigheder forbeholdes.

Forord

Denne bog udgør første bind af en samlet fremstilling af dansk rets regler om forældelse af fordringer. Den omfatter en indledende del, der omhandler en række problemstillinger, som er fælles for forældelsesreglerne, samt de problemer, der knytter sig til forholdet mellem de almindelige og de specielle forældelsesregler. Denne del afsluttes med en redegørelse for tilblivelsen af forældelsesloven af 1908 som baggrund for fremstillingens I. del, der omhandler betingelserne for forældelse efter denne lov (lovens område, fastlæggelse af forældelsesfristen og reglerne om afbrydelse af den).

I et kommende andet bind behandles forældelsesregler uden for forældelsesloven (både den almindelige forældelsesregel i DL 5-14-4 og specielle forældelsesregler) samt retsvirkningerne af forældelse.

Forældelsesloven er kort, men denne fremstilling er lang. Nogle vil måske undre sig over, at der kan skrives så meget om så lidt. Dette er dog kun tilsyneladende et paradoks. Lovens kortfattedhed er en ikke uvæsentlig del af grunden til problemernes kompleksitet. På væsentlige punkter fastlægger den kun nogle overordnede principper, som efterlader mange detailspørgsmål ubesvaret. Loven må derfor udfyldes med en omfattende retspraksis, som er vanskelig at overskue og at udlede konsistente principper fra. Forældelse er et retsområde, som indbyder til håndfast stillingtagen, men hvor retspraksis også har haft gode muligheder for at undgå dette – og det er blevet udnyttet i rigt mål.

Formålet med fremstillingen er alene at tegne et så præcist billede af gældende dansk ret som muligt. Den har ikke noget komparativt sigte og indeholder derfor kun i begrænset omfang henvisninger til andre landes lovgivning og litteratur. Flest henvisninger gives til norsk ret, som har særlig interesse, fordi dansk og norsk ret udspringer af samme lovgivningsinitiativ.

Fremstillingen har heller ikke noget retspolitisk sigte. Det hænger sammen med, at overvejelser om reformering af reglerne for tiden foregår i det af Justitsministeriet i 2001 nedsatte udvalg om revision af forældelseslovgivningen. Jeg er selv medlem af dette udvalg, og jeg har derfor fundet, at mine synspunkter om, hvordan reglerne burde være udformet, måtte hen-

høre under udvalgsarbejdet. Visse antydninger heraf vil dog uundgåeligt kunne spores enkelte steder i fremstillingen.

Overvejelsen har naturligvis i stedet været, om udgivelse af denne fremstilling burde afvente en reform. Tidshorisonten herfor er imidlertid uvis. Det tog 14 år at gennemføre forældelsesloven, og selv om en reform forhåbentlig kan gennemføres hurtigere nu, viser erfaringen, at problemstillingen ikke er helt ukontroversiel. Hertil kommer den – i øvrigt helt irrelevante – omstændighed, at dette projekt allerede har været (for) længe undervejs, og at jeg naturligvis har kunnet skele til, i hvilket omfang de enkelte problemstillinger kan forventes at “overleve” en reform. Mange bekymrede forespørgsler fra praktikere om projektets gang har i hvert fald indiceret, at behovet for en fremstilling er til stede.

Fremstillingen er ført ajour til 1. april 2003, således at der kun i begrænset omfang er taget hensyn til materiale, som er fremkommet efter dette tidspunkt.

København, maj 2003

Bo von Eyben

Indholdsfortegnelse

INDLEDNING

Kapitel 1

Begreb og grundprincipper 13

1. Begrebet forældelse – afgrænsning over for andre passivitetsregler 13
 - 1.1. Definition på forældelse 13
 - 1.2. Forholdet til absolutte reklamationsfrister 17
 - 1.3. Forholdet til passivitet 21
 - 1.4. Fordringsbegrebet 32
2. Begrundelsen for forældelsesreglerne 37
3. Nogle fælles principper ved forældelsesreglerne 43
 - 3.1. Præceptivitet 43
 - 3.2. Påberåbelse 54
 - 3.3. Bevisbyrde 58
 - 3.4. Lovvalsregler 61
4. Oversigt over fremstillingen 68

Kapitel 2

Forholdet mellem almindelige og specielle forældelsesregler 71

1. Indledning 71
2. Fristregler 75
 - 2.1. Nogle eksempler 75
 - 2.2. Særligt om arbejdsskadesikringsloven 78
 - 2.3. Særligt om skattestyrelsesloven 83
3. Henvisninger til de almindelige forældelsesregler 97
 - 3.1. Fuldstændige henvisninger 97
 - 3.2. Partielle henvisninger 102
4. Fuldstændig særregulering 108
5. Partiel særregulering 118
6. Sammenfatning 128

Kapitel 3

Den almindelige forældelseslovgivning 133

1. DL 5-14-4 133
2. Forældelsesloven af 1908 134
 - 2.1. Lovforslaget fra 1894 134

- 2.1.1. Baggrund og hovedindhold 134
- 2.1.2. Behandlingen i Landstinget 138
- 2.1.3. Behandlingen i Folketinget 139
- 2.2. Lovforslaget fra 1907 141
 - 2.2.1. Lovforslaget og dets behandling i Folketinget 141
 - 2.2.2. Den videre behandling i Landsting og Folketing 145
- 2.3. Motivernes betydning 149
- 3. Reformering af reglerne 163

1. DEL: FORÆLDELSESLOVEN

Kapitel 4

Lovens område 171

- 1. Indledning 171
- 2. Retsforhold, der omfattes af § 1, stk. 1 173
 - 2.1. Dagliglivets kontraktsforhold (nr. 1) 173
 - 2.1.1. Overdragelse af løsøre (nr. 1 a) 173
 - 2.1.2. Leje- og brugsforhold (nr. 1 b) 181
 - 2.1.3. Ydelse af ophold m.v. (nr. 1 c) 183
 - 2.1.4. Transportforhold (nr. 1 d) 186
 - 2.1.5. Arbejdsforhold (nr. 1 e) 189
 - 2.2. Periodiske ydelser (nr. 2) 196
 - 2.2.1. Afgifter på fast ejendom 196
 - 2.2.2. Renter 199
 - 2.2.3. Andre periodiske ydelser 203
 - 2.3. Kautio (nr. 3) 209
 - 2.4. Skatter og afgifter (nr. 4) 217
 - 2.5. Erstatning uden for kontraktsforhold (nr. 5) 222
 - 2.5.1. Afgrænsningen mellem delikt og kontrakt 222
 - 2.5.2. Produktskader og tjenesteydelser 224
 - 2.5.3. Varetagtsskader m.v. 226
 - 2.5.4. Offentlig virksomhed – "særlige pligtforhold" 229
 - 2.5.5. Ekspropriation 232
 - 2.5.6. Krav mod tidligere omsætningsled – negativ kontraktsinteresse 234
 - 2.5.7. Berigelseskrav 238
 - 2.5.8. Refusion af det offentlige udgifter til foreningsbekæmpelse 242
 - 2.5.9. Erstatningskrav – regreskrav 244
 - 2.6. Tilbagesøgningskrav (nr. 6) 250
 - 2.6.1. Afgrænsningen af *condictio indebiti* 250
 - 2.6.2. Særligt om tilbagebetaling af skatter m.v. 254

- 3. Ydelser i tilknytning til retsforhold, der omfattes af § 1, stk. 1 259
 - 3.1. Subsidiære ydelser 259
 - 3.2. Biydelser 262
- 4. Analog anvendelse af forældelsesloven? 263
- 5. Undtagelser begrundet i særlige retsbrud fra skyldnerens side 267
 - 5.1. Forbrydelser 268
 - 5.1.1. Betingelserne for undtagelsen i nr. 5 – forholdet til § 16 i ikrafttrædelsesloven. 268
 - 5.1.2. Forbrydelsesbegrebet 270
 - 5.1.3. Pålæggelse af straf 275
 - 5.1.4. Årsagsforbindelse 277
 - 5.1.5. Erstatning i/uden for kontraktsforhold 279
 - 5.2. Svig 282
 - 5.2.1. Tilbagesøgningskrav 282
 - 5.2.2. Andre krav 284
 - 5.3. Ansvarspådragende adfærd i øvrigt 286
- 6. Særligt retsgrundlag 288
 - 6.1. Motiverne til § 1, stk. 2 288
 - 6.2. Anerkendelse af skylden 292
 - 6.2.1. Gældsbreve og hvad der svarer hertil 292
 - 6.2.1.1. Gældsbrevsbegrebet 292
 - 6.2.1.2. Særligt om pantebreve 296
 - 6.2.1.3. Særligt om veksler og checks 299
 - 6.2.1.4. Særligt om krav på renter 301
 - 6.2.2. Anden form for anerkendelse 302
 - 6.2.2.1. Efterfølgende skyldopgørelse 302
 - 6.2.2.2. Tilbud og forlig om afvikling af skylden 308
 - 6.2.2.3. Indirekte anerkendelse i øvrigt 314
 - 6.3. Myndighedsafgørelser 316
 - 6.3.1. Domstolsafgørelser og lign. 316
 - 6.3.1.1. Domme 316
 - 6.3.1.2. Retsforlig 318
 - 6.3.1.3. Fogedretsafgørelser 320
 - 6.3.1.4. Konkursbehandling 323
 - 6.3.2. Voldgift 325
 - 6.3.3. Andre myndighedsafgørelser 326

Kapitel 5

Forældelsesfristen 335

- 1. Indledning 335
 - 1.1. Motiverne til § 2, 1. pkt. 335
 - 1.2. Fristens beregning. 342

2. Begyndelsestidspunktet	344
2.1. Kontraktsmæssige forpligtelser	344
2.1.1. Almindelige regler om, hvornår opfyldelse kan kræves.	344
2.1.2. Opfyldelse efter påkrav eller opsigelse	346
2.1.3. Udskydelse af tidspunktet for opfyldelse	349
2.1.4. Engangsforpligtelse eller opdeling af forpligtelsen	356
2.1.5. Krav ved misligholdelse	361
2.1.5.1. Indledning	361
2.1.5.2. Forsinkelse og ikke-erlæggelse	363
2.1.5.3. Faktiske mangler	367
2.1.5.4. Vanhjemmel	377
2.1.6. Betydningen af personskifte i skyldforhold	378
2.1.7. Særligt om kaution	379
2.2. Ikke-kontraktsmæssige forpligtelser	382
2.2.1. Erstatningskrav	382
2.2.1.1. Almindelige principper	382
2.2.1.2. Særligt om personskade	391
a. Forfaldstidspunktet og dets betydning	391
b. Følger, som kunne påregnes straks ved tilskadekomsten eller kort tid derefter	396
c. Følger, som ikke kunne påregnes ved tilskadekomsten	405
1° Indtræden af varige følger	405
2° Senere indtrådte forværringer	411
2.2.1.3. Regreskrav	415
a. Krav, der afledes af skadelidtes direkte krav	416
b. Regres mellem solidarisk hæftende erstatningsansvarlige	419
c. Krav mod tidligere led i omsætningskæden	423
2.2.2. Tilbagesøgningskrav m.v.	427
2.2.3. Skatte- og afgiftskrav	431
3. Suspension	442
3.1. Begreb og virkning	442
3.1.1. Motiverne til § 3	442
3.1.2. Virkningen af suspension	445
3.1.3. "Suspension" uden for § 3	447
3.2. Generelt om utilregnelig uvidenhed	448
3.2.1. § 3 som en culpaparegel	448
3.2.2. Viden eller burde viden hos andre end kreditor	449
3.2.2.1. Repræsentation	449
3.2.2.2. Videregivelse af oplysninger	452
3.2.2.3. Overdragelse af fordringen	458

3.2.3. Skyldnerens identitet – flere skyldnere	459
3.2.4. Faktisk vildfarelse ctr. retsvildfarelse	463
3.2.4.1. Problemstillingen, særligt ved tilbagesøgningskrav	463
3.2.4.2. Sondringen mellem retsvildfarelse og faktisk vildfarelse	470
3.2.4.3. Særligt om retsvildfarelse i relation til skatter og afgifter	485
a. Ambien og følger heraf	485
b. Andre tilfælde	487
3.2.5. Opgørelse af kravet	491
3.3. Uvidenhed om kravet – de enkelte tilfældegrupper	493
3.3.1. Erstatningskrav	493
3.3.1.1. Erstatning for mangler	493
3.3.1.2. Rådgivningsansvar m.v.	502
3.3.1.3. Personskade	511
3.3.1.4. Miljøskade	520
3.3.1.5. Andre erstatningskrav	532
3.3.2. Tilbagesøgnings- og efterbetalingskrav	535
3.3.3. Krav på skatter og afgifter	542
3.3.3.1. Kravene til myndighedernes agtpågivenhed	542
3.3.3.2. Indrømmelse af suspension	550
3.3.3.3. Nægtelse af suspension	557
3.3.3.4. Særligt om krav på afgifter	563
3.4. Uvidenhed om skyldnerens opholdssted m.v.	568
3.4.1. Direkte anvendelse af § 3	568
3.4.2. Analogi ved inddrivelsesvanskeligheder m.v.?	574
3.5. Anden udskydelse af forældelsesfristen	581
3.5.1. Aftalt udskydelse	581
3.5.2. Forhandlinger om kravet	585
3.5.2.1. Grundprincipper for udskydelse af forældelsen	585
3.5.2.2. Nærmere om betingelserne for udskydelse	593
a. Ikke udskydelse	593
b. Udskydelse	600
3.5.3. Udnyttelse af klageadgang	610
3.5.3.1. Teorien	610
3.5.3.2. Retspraksis	614

Kapitel 6

Afbrydelse af forældelse 627

1. Afbrydelsesreglerne	627
2. Skylderkendelse	631
2.1. Motiverne, teorien og forholdet til § 1, stk. 2	631

2.2. Almindelige krav til en skylderkendelse	636
2.3. Stiltiende skylderkendelse	648
2.3.1. Indirekte verbal skylderkendelse	648
2.3.2. Særligt om anmodning om henstand eller eftergivelse og tilbud om afvikling af skylden	653
2.3.3. Betaling af renter eller afdrag	659
3. Retslige skridt	667
3.1. Hvad er retslige skridt?	670
3.1.1. Retssag	670
3.1.1.1. Anlæggelse af retssag mod skyldneren	670
a. Formelle krav til sagsanlæg	670
b. Indholdet af de nedlagte påstande	678
1° Sagsøgers påstand	678
2° Sagsøgtes påstand	686
3.1.1.2. Inddragelse af tredjemand under retssagen	689
3.1.1.3. Syn og skøn	692
3.1.1.4. Adhæsionsproces	694
3.1.2. Voldgift	696
3.1.3. Fogedsager	698
3.1.3.1. Udlæg	698
3.1.3.2. Andre fogedforretninger m.v.	702
3.1.4. Insolvensbehandling	704
3.1.4.1. Konkurs	704
3.1.4.2. Anden insolvensbehandling	709
3.1.5. Indbringelse for andet end domstole	715
3.1.5.1. Klagensævn og lign.	715
3.1.5.2. Andre administrative myndigheder	720
3.2. Forfølgning uden uforødent ophold	727
3.2.1. Afbrydelsesskridt, der ikke kan føre til retsafgørelse	728
3.2.2. Afbrydelsesskridt, der faktisk ikke fører til retsafgørelse	730
3.2.3. Afbrydelsesskridt, der ikke fører til en endelig retsafgørelse	733
3.2.4. Sagens fremme hos den myndighed, der kan træffe endelig afgørelse	736
Forkortelser	739
Litteraturliste	741
Forældelsesloven (med sidehenvisninger)	747
Lovregister	751
Register over domme og andre afgørelser	763
Stikordsregister	777

INDLEDNING

Bogen udgør første bind af den første samlede fremstilling af dansk rets regler om forældelse af fordringer.

I en indledende del omhandles en række problemstillinger, som er fælles for forældelsesreglerne, herunder

- forholdet til reglerne om reklamation og passivitet
- fordringsbegrebet
- reglernes præceptivitet
- bevisbyrde
- lovvalg

Endvidere behandles forholdet mellem de almindelige forældelsesregler – i forældelsesloven af 1908 og i DL 5-14-4 – og de talrige, specielle forældelsesregler.

Herefter behandles betingelserne for forældelse i henhold til forældelsesloven, dvs.

- afgrænsningen af de fordringstyper, der omfattes af loven
- forældelsesfristen, herunder særligt fastlæggelsen af dens begyndelsestidspunkt og betingelserne for suspension af fristen
- afbrydelse af forældelse

I et kommende andet bind behandles forældelsesregler uden for forældelsesloven, dvs. DL 5-14-4 og de specielle forældelsesregler, samt retsvirkningerne af forældelse.

Forfatteren er professor i formueret ved Retsvidenskabeligt Institut, Københavns Universitet.

FORLAGET THOMSON

Gad Jura

9 788761 905840

ISBN 87-619-0584-4